C. ENESCU

SEMNIFICAŢIA ALEGERILOR DIN DECEMVRIE 1937 ÎN EVOLUŢIA POLITICĂ A NEAMULUI ROMÂNESC

colecţia DRUM
1983

SEMNIFICAŢIA ALEGERILOR DIN DECEMVRIE 1937 ÎN EVOLUŢIA POLITICĂ A NEAMULUI ROMÂNESC

Cuvântul politică are un înţeles larg. In rândurile ce urmează nu se ia însă în seamă nici înţelesul de ştiinţă a organizării Statului, nici cel de artă a guvernării popoarelor, ci acel mai restrâns de *activitate ce are drept scop schimbarea stării spirituale sociale sau economice dintr'o ţară într'un moment oarecare.* Intr'adevăr, se poate uşor observa că activitatea numită în limbaj comun „politică", este o activitate al cărui scop denumit doctrină, ideologie, program, tinde spre o modificare a unei stări de lucruri existente. Cu alte vorbe, dăm cuvântului politică înţelesul pe care-l are în vorbirea zilnică [1]).

Activitatea politică, în înţelesul pe care-l dăm aici, nu a putut exista decât dela apariţia capitalismului care a înlăturat economia patriarhală cu ierarhia socială rigidă şi imuabilă ; în „ancien régime", politica era atributul exclusiv al monarhului. In era nouă, în faţa unei schimbări din ce în ce mai grăbite a structurii economice şi implicit a celei sociale, apar conflicte de interese sau idealuri, de neîmpăcat în multe cazuri. Pentru apărarea acestor interese se constitue partide politice, adică asociaţiuni de partizani ce reprezintă numai o „parte" din totalitatea naţiunii, cu scopul de a face să triumfe idealul sau interesul ce le-a format justificarea constituirii.

Partidul politic apare astfel ca instrumentul schimbărilor în structura socială şi economică. Totul se face prin partidul politic. Astfel încât tot ce este ideal sau interes deosebit, ajunge să se grupeze în partidul politic : realităţi locale, deosebite dela o regiune naturală sau istorică la alta, — stări de spirit trecătoare în timp, dar care isbutesc să lase urme durabile, — interese sau idealuri generale ale naţiunii, — nu se pot manifesta decât prin intermediul partidului politic.

Deaceea, un studiu al vieţii politice de astăzi, în ce are viu şi ce este cu adevărat, nu poate fi rezumarea Constituţiei, a legii administrative şi a legii electorale, ci o cercetare a partidelor politice.

I. *Evoluţia politică modernă a neamului românesc.* O cercetare politică nu este deplină dacă nu se are în vedere o concepţie sintetică despre ţara supusă cercetării.

România este o unitate geografică : un şir rotund de munţi ce cuprind un podiş, unde s'a zămislit naţiunea română. In vremuri grele, poporul român a locuit la munte, în depresiunile dintre munţi, unde viaţa era mai înlesnită ; în vremuri de linişte, s'a coborât la câmpie unde avea posibilitatea să ducă o vieaţă mai bogată deşi mai nesigură.

Dar România este şi o ţară de răspântie, care priveşte în parte spre sud, spre Me-

---

[1]) Ar urma ca un corolar, să nu existe activitate politică conservatoare, adică de menţinere a ordinei sociale existente. Concluzia este numai aparent logică. In fapt, o politică conservatoare există, dar numai când a apărut mişcarea de schimbare a stării existente şi ca o contra-pondere a ei.

diterana de unde a venit influenţa Bizanţului, dar mai târziu invazia turcească; spre răsărit, de unde au venit năvălitorii, dela Huni până la Tătari şi de unde am avut în veacul al XVIII-lea şi al XIX-lea presiunea moscovită; spre apus, unde stăpânirea ungară s'a continuat prin presiunea politică a monarhiei Habsburgice.

Influenţa străină nu a fost numai politică, ci mai cu seamă spirituală şi economică. Poporul român nu a fost numai sub presiune străină, ci s'a căutat falsificarea spiritualităţii lui şi menţinerea într'o stare de iobăgie economică, ce nu-i permitea ridicarea la o viaţă mai bună sau în ierarhia socială.

In 1918 se realizează unitatea politică: unitatea spirituală şi economică era un deziderat neîmplinit încă.

Istoria României dela Unire încoace este lupta pentru împlinirea unităţii spirituale şi economice; tendinţă manifestată pe calea politicei de unificare administrativă şi judiciară, ce a făurit un cadru unitar formal vieţii sociale; pe calea politicei de educaţie ce a urmărit trezirea conştiinţei adormite şi ridicarea nivelului instrucţiei; însfârşit, pe calea ridicării economice prin pătrunderea Românilor în domeniile până acum oprite, în special în credit şi în industrie.

De multe ori, în calea acestei politici s'au făcut greşeli. Astfel necesitatea de unificare a devenit de mai multe ori exagerare unificatoare, încercându-se un acelaşi cadru juridic pentru realităţi deosebite. Pătrunderea Românilor în credit şi industrie nu a fost urmărită cu perseverenţă, pierzând chiar poziţii deţinute demult.

Un fapt de ideologie a contribuit la falsificarea vieţii politice româneşti: mentalitatea de lege-normă; conducătorii politici, din dorinţa de ridicare a stărilor dela noi, influenţaţi fiind de concepţia idealistă a revoluţiei franceze, au elaborat legi ce nu se potriveau situaţiei noastre sociale, ci reprezentau un stadiu mai evoluat, — din convingerea că astfel ajută progresului social. De aci a rezultat deosebirea între formă şi fond, relevată de Maiorescu încă din 1868 în „Contra direcţiei de azi în cultura română", dar care observaţie rămâne valabilă şi astăzi.

Dar cauzele adânci ale acestei stări de fapt, erau altele. Numărul celor ce se interesează efectiv de politică, sau mai bine zis numărul acelora ce pot face, adică influenţa efectiv, schimbarea stării sociale, — este redus. Datorită, nu unor însuşiri de rassă, ci unui trecut istoric nesigur, — între clasa conducătoare, a celor puternici, a celor bogaţi, a celor ce pot influenţa politica (să zicem a guvernanţilor) şi a celorlalţi, a guvernaţilor — există un drum greu de străbătut. Existenţa unei masse numeroase, dar rămasă fixată în obiceiurile şi tradiţiile ce devin pentru guvernanţi „incultură" are ca urmare un fel de imperfect, chiar straniu, de aplicare a legilor. Guvernaţii nu reacţionează împotriva unei legi greşite sau periculoase: i se adaptează, dar o golesc de conţinutul ce l-a avut în mintea autorilor ei. Inexistenţa unei clase de mijloc a agravat prăpastia între guvernanţi şi guvernaţi prin faptul că n'a putut crea şi pregăti personalul subaltern calificat pentru aplicarea legii în spiritul ei.

Rămasă astfel fără contact cu clasa guvernaţilor şi fără personal ajutător calificat, clasa conducătoare, redusă ca număr, s'a concentrat în capitala ţării, unde s'a răsboit pentru a dispune de dreptul de ordonanţare al încasărilor statului. Rezultatul a fost un regim administrativ centralizat în care toate hotărîrile se iau în capitală, omul politic se ocupă în primul rând de îmbogăţirea sa proprie, iar provincia recurge, în caz de nevoie, la deputat, singurul om cu trecere la centru.

Regimul politic imaginat în ţări cu altă structură socială, a luat astfel la noi forme

specifice. Din această cauză, partidul politic se transformă din reprezentant al unor interese sociale în grupuri de partizani, preocupaţi exclusiv de obţinerea guvernării şi a avantajelor ei.

In cadrul local partidul politic se rezolvă în o serie de satrapii locale, unde rolul hotărîtor îl are un singur om ce devine stăpân efectiv, nu numai politic, al judeţului. Un singur om hotărăşte repartiţia avantajelor de Stat, un singur om hotărăşte ierarhia drepturilor şi obligaţiilor. Iar lipsa de instrucţie a unei mari părţi din populaţia noastră are drept urmare politică un rol excesiv de important al deputatului, care devine reprezentantul intereselor locale faţă de atotputernicii dela Bucureşti. Toate interesele, chiar cele mai justificate şi mai drepte, nu se pot rezolva decât prin intervenţia deputatului, desemnat cel mai adesea tot de satrapul local.

In sfârşit, mărirea ţării, complicarea administrativă şi aşezarea socială, au desvoltat în cel mai înalt grad un drept de petiţionare ce rezida în adâncurile sufletului românesc. Cu jalba 'n proţap a venit totdeauna românul. De când administraţia noastră a luat forma occidentală, cei ce au drept şi chiar cei ce n'au, uzează de dreptul de petiţionare, ori decâteori li se pare că ar avea de revendicat ceva. Administraţiile sunt aglomerate de cantităţile imense de petiţii, venite din toate părţile ţării şi care cer, de cele mai multe ori, nu aplicarea legii, cât scutiri de aplicare a legii.

Cauza acestei exagerări ne apare tot mentalitatea de lege-normă. Legea-normă este abstractă şi deci totdeauna prea severă. Cei izbiţi de aplicarea ei sunt astfel tentaţi s'o eludeze.

II. Partidele politice din România. Cea dintâi acţiune politică, ce are caracterul unei acţiuni de interes general, din istoria modernă a Românilor, este mişcarea de ridicare împotriva cotropirii străine, împotriva elementului grecesc şi care, profitând de o conjunctură politică favorabilă, reuşeşte să înlăture desemnarea domnitorilor ţării dintre Fanarioţi (1821 — 1822). Odată cu această mişcare, care este mai mult a boerilor români împotriva celor greci, pentru a profita de câştigurile acestora, apare un curent influenţat de ideile de libertate şi egalitate ale revoluţiei franceze (Vasile Mălinescu, Dinicu Golescu) care îşi are reprezentanţi mai cu seamă în rândurile boerimii mici; încercarea de constituţie din anul 1822 din Moldova reprezintă această stare de spirit. Paralel cu agitaţia boerimei mici, se mişcă şi ţărănimea ce ameninţă cu „cugetul nesupunerii franţuzeşti" (1804). Ideile de libertate şi egalitate, împreună cu cele de emancipare a ţăranilor vor avea o urmare politică imediată: mişcarea împotriva străinilor, numită partid naţional, se rupe în două părţi ce vor da naştere cu timpul partidelor conservator şi liberal.

Partidul conservator este partidul marei boerimi, a privilegiaţilor ce luptă împotriva ideilor noi ce le-ar restrânge sau desfiinţa privilegiile. In ocaziile mari în care existenţa ţării este în joc, acest partid apare totdeauna alături de celălalt pentru apărarea ţării. Revoluţia din 1848 din Muntenia aduse însă spărtura definitivă. Desfiinţarea privilegiilor prin divanurile ad-hoc şi convenţia din Paris (1857 — 1858) împreună cu împroprietărirea ţăranilor, realizată de Cuza-Vodă, slăbesc definitiv partidul conservator: în domnia lui Carol I, acest partid va juca rol politic mai însemnat numai între 1871 – 1876 şi 1888 — 1895, datorită unui complex de împrejurări în care intrau imposibilitatea pentru partidul liberal de a guverna în acele intervale de timp, spiritul politic al lui Lascăr. Catargiu şi aportul adus de un grup de intelectuali, grupaţi în jurul societăţii „Junimea".

După moartea lui Lascăr Catargiu (1899), partidul conservator duce o vieaţă de veşnice lupte interne ce culminează în dizidenţa partidului conservator democrat (1908) cu avocatul isteţ Take Ionescu şi apoi la dispariţia totală datorită atitudinii germanofile din timpul războiului de întregire, introducerii votului universal şi împroprietăririi ţăranilor, ce-i distrug însăşi baza politică, (partidul ce se intitulează astăzi partid conservator este o formaţie nouă: v. mai jos).

Partidul liberal începe prin a fi partidul boerimii mici şi nu poartă încă numele de liberal: sunt roşii. Acest nume se va generaliza abia după 1866. Centrul lui va fi Muntenia, unde se strâng laolaltă boeri mari, Goleştii, Câmpinenii, Creţuleştii cu boernaşi, Brătienii, Magheru şi cu oameni culţi ridicaţi de jos, ca Heliade, Tell. Liberalii împing la alegerea lui Alexandru-Ioan Cuza ca domnitor al ambelor principate în 1859. Dar între ei şi domnitor se va isca o divergenţă, întrucât Cuza dădea precădere ideilor de egalitate şi de emancipare socială, pe când liberalii dădeau întâietate libertăţilor politice. Această divergenţă îi va face pe liberali să colaboreze cu conservatorii la detronarea lui Cuza (1866) şi să fie autorii (prin I. Brătianu) aducerii în ţară a principelui străin, Carol I de Hohenzollern.

Dela urcarea pe tron a lui Carol I. (10 Mai 1866) vieaţa politică a României mici şi apoi a României mari a fost dominată de acest partid (din cei 72 de ani ce au trecut de atunci, România a fost guvernată în 39 de ani de partidul liberal). Partidul s'a alcătuit cu încetul din o sumedenie de grupuri şi nu poate fi considerat definitiv constituit decât după ce I. Brătianu formează în 1876 un guvern ce va rămâne doisprezece ani. Conducătorii acestui partid au fost, după I. Brătianu, care moare în 1891 — fratele lui, Dumitru Brătianu (1891 — 1892), Dimitrie Sturza (1892 — 1909), fiul cel mare al lui I. Brătianu, Ion I. Brătianu (1909 — 1927), iar în anii din urmă fratele lui Ion I. Brătianu, Vintilă Brătianu (1927—1930). I. G. Duca (1930—1933), şi al treilea frate al lui Ion I. Brătianu, Dinu Brătianu.

In România mică, sub regimul electoral al colegiilor restrânse, partidul liberal a fost partidul burgheziei orăşeneşti; târziu, după 1900, sub influenţa lui Spiru Haret, a început să-şi facă organizaţii la sate. Introducerea votului universal şi întregirea, la care s'a adăugat faptul că s'a prezentat în epoca de până la 1928, ca singura forţă guvernamentală, l-au făcut să treacă prin o criză gravă. La alegerile din 1928 n'a obţinut decât 6,6% din totalul voturilor. Refacerea a fost rapidă şi după Noembrie 1933, partidul liberal a guvernat iarăşi România patru ani.

Repartiţia geografică a acestui partid este foarte interesantă. La alegerile din Decemvrie 1933, când a întrunit 51% din totalul voturilor pe ţară, a obţinut peste 40% din voturile în toate judeţele din România mică, în Banat, judeţele dela graniţa ungară şi câteva judeţe din Basarabia. Regiunile unde s'a dovedit mai slab au fost câteva judeţe din Transilvania, fie citadele ale partidului naţional sau ale lui Iuliu Maniu personal (Alba, Sălaj, Făgăraş, Turda), fie centre de minoritari (Mureş, Ciuc, Trei-Scaune). De asemeni partidul liberal este dominat în nordul Bucovinei şi în două judeţe din Basarabia (Bălţi, Cetatea-Albă) de populaţia minoritară de o parte şi de populaţia românească ce votează partidele naţionaliste, iar în cazul special al judeţului Soroca de personalitatea lui C. Stere. In România mică, judeţul unde liberalii s'au dovedit mai slabi a fost judeţul Muscel, care este fieful politic al şefului ţărănist I. Mihalache.

Privind alegerile din 1932, când, în opoziţie, partidul liberal a obţinut 13,6% din totalul voturilor, se obsearvă aceeaşi repartiţie a voturilor: în aproape toate judeţele

României mici partidul liberal obţine peste 15% din voturi: excepţiile sunt puţine şi şi chiar acolo proporţia voturilor este aproape de 15%. Cu excepţia judeţelor Durostor şi Caliacra, unde alegerile sunt totdeauna extrem de guvernamentale, în niciun judeţ din România mică, partidul liberal nu are mai puţin de 10% din voturi. Situaţia se răstoarnă în provinciile alipite. Abia în patru judeţe din aceste provincii, partidul liberal are, în 1932, peste 15% din voturi: două din Basarabia, Lăpuşna şi Orhei, unul din Bucovina, Câmpulung şi unul din întreg Ardealul, Sibiu.

Forţa partidului liberal este, în prim rând, burghezia oraşelor, al cărei exponent a fost încă dela 1848 (prin presiunea comercianţilor bucureşteni au impus liberalii alegerea lui Cuza în 1859). Dela dispariţia partidului conservator, este stăpânul politic al oraşelor die România mică, inclusiv Bucureştii. In Decembrie 1933, liberalii au avut 62 % din voturile Bucureştilor; chiar în opoziţie, în 1932, au avut 39% din totalul voturilor la Bucureşti, faţă de numai 23% ale guvernului (naţional-ţărănist).

In afară de stăpânirea burgheziei oraşelor, partidul liberal a pătruns în sate, în deosebi în epoca 1928-1933 când s'a pus problema conversiunii datoriilor agricole. Cum partidul liberal a evitat la început să ia o atitudine hotărîtă în favoarea acestei conversiuni, a cules sufragiile ţăranilor bogaţi şi a creditorilor satelor. Partidul a mai avut în câteva judeţe „electori“ puternici, adică oameni ce având trecere la „centru“, au putut satisface interesele particulare şi publice ale locuitorilor judeţului: prin această grije se explică majorităţile mari obţinute în unele judeţe.

Partidul liberal s'a grupat în jurul societăţilor de credit, această organizare culminând cu înfiinţarea Băncii româneşti (1911), care în consiliul de administraţie cuprinde un adevărat consiliu de miniştri. Prin creditele acordate de bănci s'a putut înfiripa o industrie şi chiar un fel de burghezie. Armătura bancară şi industrială a partidului i-a constituit puterea şi l-a făcut să reziste clipelor grele.

Intre această organizaţie şi ceilalţi liberali s'a produs în anii din urmă un conflict; ceilalţi liberali sunt fie tineri, ce n'au apucat vremurile vechilor liberali, fie bătrâni, dar fără sentimentul tradiţiei liberale. Presiunea acestor oameni a permis partidului liberal să se menţină la guvern cu G. Tătărăscu, în timp ce grupul bancar şi industrial era grupat în jurul lui Dinu Brătianu.

Un alt partid cu existenţă tot atât de veche este *partidul naţional din Ardeal*. Acest partid a fost reprezentantul Românilor din Ardeal în faţa stăpânirii şi opresiunii maghiare. De aceea nu s'a organizat după normele obişnuite în România mică: organizaţii în fiecare judeţ cu listă de membrii înscrişi, comitet cu ambiţii, cotizaţii şi pretenţii în cazul venirii la putere. Fiind reprezentantul Românilor dintr'un judeţ (sau comitat, cum se spunea pe vremea Ungurilor) şi neavând speranţa de a contribui la formarea unui guvern maghiar, partidul naţional avea în judeţ sau comună câte un om de încredere, ce răspândea lozincele de luptă.

Partidul naţional român (din Ardeal) s'a constituit în fapt la 1848 când a fost convocat poporul la Blaj, spre a hotărî asupra atitudinei ce urma să se ia prin ameninţătoarea unire a Transilvaniei cu Ungaria, şi era de natură să înlăture ultimele autonomii şi libertăţi locale, dând pe Români pradă Ungurilor. Simion Bărnuţ a apărut atunci ca reprezentantul tuturor Românilor, al celor ortodocşi şi al celor uniţi. Prin înfrângerea Ungurilor (1849) organizarea politică a Românilor a putut creşte şi desvolta, deşi în 1867 a intervenit instituirea dualismului austro-ungar. După ajungerea la guvern a lui Coloman Tisza (1875), când se accentuează politica de maghiarizare, partidul naţional, con-

stituindu-se formal hotărăşte (1881) să nu se mai prezinte la alegeri, inaugurându-se politica de pasivitate. Inspiratorul ei a fost Ioan Raţiu şi episodul cel mai important a fost încercarea (1892) remiterii unui memorandum, împăratului, la Viena (nu regelui, la Budapesta). Au urmat o serie de procese şi condamnări ce au mărit spărtura între Români şi Unguri. Moartea lui Raţiu (1902) şi ivirea unei generaţii tinere au schimbat metoda de luptă partidul naţional, adoptând tactica de prezentare la alegeri, zisă activistă (1905). Generaţia nouă: Aurel Vlad, Iuliu Maniu, Al. Vaida-Voevod, au dus apoi lupta cea mare cu omul care domină viaţa politică a Ungariei dela 1903 până la asasinare în 1918, fiul lui Coloman Tisza, Ştefan Tisza.

După războiul mondial, partidul naţional a avut o atitudine de expectativă până când a fuzionat (1926) cu partidul ţărănesc, format în România mică. Partidul rezultat a primit numele de partid naţional-ţărănesc.

Mişcarea ţărănimii din România mică a avut drept urmare constituirea unui organism politic, după emanciparea politică. In Decemvrie 1918, un apel al lui I. Mihalache, învăţător în judeţul Muscel, întrunea o serie de adeziuni, în special în judeţele din Muntenia, unde obţinea dela primele alegeri, din 1919, 29% din totalul voturilor. Acestui partid îi venea în ajutor aportul însemnat al *partidului ţărănesc basarabean,* care a obţinut, în 1919, 79% din totalul voturilor basarabene. In 1922, în alegeri nu tocmai libere, partidul ţărănesc obţine încă 19,8% din voturi în Muntenia.

De altfel, forţa acestui partid este Muntenia, şi în special judeţele de deal din Muntenia. El reprezintă o ridicare socială a păturii ţărăneşti. Nu ţăranii săraci dela munte sau cei ce s'au ridicat abia prin expropriere, dela câmpie, au constituit partidul şi i-au format puterea, ci ţăranii dela deal, relativ înstăriţi, cu o viaţă superioară, care au năzuit astfel, după bună stare economică, să se ridice în ierarhia socială şi politică. Situaţia s'a menţinut după fuziunea din 1926 cu partidul naţional din Ardeal, dar a devenit vizibilă mai cu seamă după ce partidul a dat înapoi dela marea popularitate pe care o dovedise în 1928 (78% din totalul voturilor). Astfel, la alegerile din 1932, partidul fiind la guvern, când a avut 40,3% din totalul voturilor pe ţară, la judeţele de munte din Muntenia (Gorj-Dâmdoviţa) a obţinut 56% din totalul voturilor. Graţie acestor judeţe, a putut atunci partidul să obţină 40% pe ţară.

In epoca de până la 1931, partidul naţional-ţărănesc a avut cea mai importantă massă electorală. Uzura guvernării din 1928/931, agravată prin criza economică şi schimbarea condiţiunilor politice, precum şi o serie de defecţiuni, l-au slăbit, făcându-l să obţină la alegererile din Decembrie 1933 numai 14% din totalul voturilor pe ţară. Dar de atunci, partidul s'a refăcut şi a obţinut succese la o serie de alegeri parţiale, unde s'a măsurat în special cu nou înfiinţatul partid naţional-creştin.

Partidul naţional ţărănesc a trecut prin o serie de crize ideologice. Dela extremismul programului partidului ţărănesc din 1922, în care susţinea realitatea socială a luptei de clasă, programul din 1926 al partidului fuzionat însemna o moderare însemnată; totuşi, împrejurările imediate ale guvernării au făcut ca nici acest program minimal să nu poată fi aplicat. Dar criza agricolă a agravat nemulţumirile ţărănimii: după exploatarea în procesul de circulaţie, la bancă şi cămătari, scăderea preţurilor produselor agricole aducea un dezechilibru între preţul produselor vândute de ţărani (agricole) şi preţul produselor cumpărate de ţărani (industriale). Partidul naţional-ţărănesc nu s'a ocupat destul, în cursul guvernărilor sale, de satisfacerea acestor nevoi: ţărănimea înce-

puse să ezite în simpatia ei. Reacţiunea s'a făcut în partid prin discursul dela Câmpulung (10 Septemvrie 1933) al lui I. Mihalache, care a însemnat reîntoarcerea spre vechea ideologie ţărănistă. După retragerea guvernului Vaida (Noemvrie 1933), partidul a aclamat şef pe I. Mihalache şi în Februarie 1935 şi-a votat un program nou, hotărît în limitele discursului dela Câmpulung.

Profesorul N. Iorga a început de mult o acţiune politică. Imprejurările meschine ale politicii din România mică, prăpastia dintre clasa conducătoare şi guvernaţi, înstrăinarea acestei clase conducătoare, împrejurările răscoalelor ţărăneşti din 1907 au făcut din profesorul de istorie universală conducătorul unei acţiuni politice naţionaliste. Ales pentru întâia oră în Parlament în 1907, N. Iorga va constitui împreună cu A. C. Cuza partidul naţionalist-democrat cu aspectul unui partid de cărturari, ce se strângea vara la cursuri libere la Vălenii-de-Munte.

După războiu profesorul N. Iorga se despărţea de profesorul Cuza, partidul obţine succes la alegerile din 1919 şi în jurul său se constituie „blocul parlamentar" ce susţine guvernul Vaida. Până în 1926, profesorul Iorga va sta alături de partidele naţional şi ţărănesc. După 1926 va rămâne singur, jucând un rol de mare inspirator al guvernelor şi de animator al credinţelor. Intre 1931/932 va încerca o experienţă politică nouă, prezidând un guvern de tehnicieni, oameni în afară de partide.

In cursul războiului de întregire s'a relevat un om, care a dovedit nu numai geniu strategic şi pricepere tactică, ci şi preocupare faţă de moralul şi buna stare a soldatului. Preocuparea faţă de buna stare a celor umili era un lucru nou în România. Ţărănimea a răspuns dând o popularitate nemai întâlnită *generalului Averescu:* la alegerile din 1920 a obţinut 50% din totalul voturilor din România mică; faţă de fărămiţarea de atunci a voturilor în o sumedenie de liste locale şi regionale, totalul era impresionant. După guvernarea din 1920/921, la alegerile din 1922 obţine încă 8% din totalul voturilor din România mică. Partidul format în jurul generalului Averescu reuşeşte să treacă peste defecţiunea lui C. Argetoianu (1923) şi să dea o nouă guvernare în 1926/927. De atunci însă, partidul poporului a obţinut un număr redus de voturi. Alte defecţiuni culminante prin plecarea lui O. Goga (1932), l-au făcut să nu mai poată obţine nici 2% din totalul voturilor pe ţară, ceea ce, în conformitate cu legea electorală din 1926, îi răpeşte dreptul de a avea un mandat în Camera deputaţilor. Totuşi, personalitatea generalului Averescu (dela 1930 mareşal) menţine partidul poporului în actualitatea politică.

Unul dintre partidele cele mai vechi din România este *partidul socialist*. Format în preajma anilor 1880 în jurul revistei „Contimporanul" şi cu colaborarea unor fii de boeri (revoltaţi probabil împotriva autorităţii părinteşti şi prin analogie împotriva statului existent), a trecut între 1898—1900 în partidul liberal, unde a format „tinerimea generoasă" în jurul lui Ion I. Brătianu şi a lui C. Stere.

Partidul socialist reînvie în 1908-1909 sub inspiraţia uuui bulgar din Dobrogea, Christian Racovsky; expulzat din ţară de un guvern liberal, Racovsky poate să se întoarcă sub un guvern conservator şi să activeze pentru creşterea partidului.

Revoluţia rusă şi întregirea, prin aportul unor provincii industrializate cu populaţie muncitorească ce avea conştiinţă de clasă, au dat un avânt mare partidului socialist (deşi Racovsky rămâne în Rusia bolşevică, unde va ajunge, un timp, om mare). La alege-

rile din 1919 partidul a obţinut 25% din voturi în judeţul Prahova şi 13% din voturi în judeţul Ilfov. Proporţia s'a menţinut la alegerile din 1920. In 1921, însă, sciziunea între socialişti şi aderenţii la internaţionala a 3-a din Moscova (comunişti), urmată de măsurile de represiune luate împotriva comuniştilor, ce aruncaseră o bombă în Senat (la 8 Decemvrie 1920), au sfărâmat partidul. La alegerile din 1922 poate să aleagă abia un deputat. Partidul nu-şi va reveni decât în 1928, când va prezenta câţiva candidaţi pe listele naţional-ţărăniste şi va obţine la alegerile din 1931 şi 1932 puţin peste 3% din totalul voturilor pe întreaga ţară. Dar, de atunci a dat iarăşi înapoi. Muncitorimea a trecut la „dreapta".

Numeroasa populaţie evreiască, în special din nordul ţării, a provocat o mişcare firească de reacţiune. Mişcarea este veche încă din timpul când s'a realizat trecerea în Constituţie a dispoziţiunii că numai creştinii au dreptul de a fi cetăţeni români (1866) şi de când a fost modificată această dispoziţie (1879) prin presiunile externe. *Doctrina antisemită* a fost răspândită în articole de Mihail Eminescu, sintetizată de Vasile Conta cu prilejul desbaterilor parlamentare din 1879 şi desvoltată economic şi social de profesorul A. C. Cuza în „Meseriaşul român" (1890), „Poporaţia" (1899), „Naţionalitatea în artă" (1908) şi o serie de broşuri.

Războiul mondial aduce după sine acordarea drepturilor de cetăţenie evreilor prin decretele-legi din 1918—1919. Deprecierea monetară şi inflaţia ating în special pe români, cu venituri fixe, în timp ce evreii, învăţaţi de generaţii cu spiritul afacerilor, se pot adapta mai uşor împrejurărilor schimbătoare. Imigrările numeroase, de peste Nistru sau din Galiţia şi după 1933 din Germania, îndepărtează masa evreiască şi mai mult de comunitatea românească. Aceste motive au făcut să sporească antisemitismul şi să grăbească trecerea de la ideologie la organizare în partid politic.

Evenimentele s'au precipitat prin izbucnirea mişcării studenţeşti (10 Decemvrie 1922). In Martie 1923 se constituia la Iaşi *„Liga apărării naţionale creştine"* sub preşedinţia lui A. C. Cuza, ajungând în câţiva ani la o mare desvoltare: la alegerile din 1926 obţine 4,8% din voturi, cifră cu atât mai importantă cu cât liga nu prezentase candidaţi în toate judele. O sciziune, în 1927, va slăbi însă organizaţia şi ea nu va reapare în viaţa politică decât în 1931. In 1935 liga apărării naţionale creştine a fuzionat cu partidul naţional-agrar prezidat de O. Goga, formând *partidul naţional creştin.* Prin această fuziune, liga a încetat de a mai fi un partid de protest, devenind partid de guvernământ.

Repartizarea geografică a ligii era foarte interesantă, dominând nordul ţării şi basinului Siretului, unde populaţia este împărţită între Români, ce votează cu partidele antisemite şi minoritari, mai cu seamă evrei, ce votează cu partidele proprii (v. mai jos). La nicio alegere nu s'a coborît mai jos de linia Bacău, Cetatea-Albă, centrele mai importante rămânând sudul Bucovinei şi nordul Moldovei (Dorohoi, Botoşani, Baia), unde liga obţine până la 30 % din voturi. Fuziunea cu partidul naţional-agrar a schimbat structura partidului generalizându-i răspândirea.

Partidul *naţional-agrar* a avut o vieaţă scurtă (1932—1935). Născut dintr'o sciziune a partidului poporului şi constituit sub preşedinţia lui Octavian Goga a luat cu timpul o coloratură naţionalistă şi antisemită, până când a fuzionat cu liga agărării naţionale creştine, formând partidul naţional-creştin. A ajuns astfel un partid de masse.

Un alt partid a trăit „l'espace d'un matin": *partidul ţărănesc al doctorului Lupu* (1927—1934). Dr. Lupu fusese unul dintre marii animatori ai partidului ţărănesc. După fuziunea cu partidul naţional (1926), o serie de nemulţumiri au adus despărţirea. Noul partid şi-a menţinut numele de partid ţărănesc, începând să joace un rol însemnat în urma deslănţuirii crizei agricole. Ţărăniştii au dus atunci o campanie extrem de energică pentru lichidarea datoriilor agricole, care le-a adus simpatii pe tot cuprinsul ţării şi chiar în Ardeal, unde partidul nu avea cadre locale. In Martie 1934 partidul ţărănesc a revenit la matcă reintrând în partidul naţional-ţărănesc.

Restauraţia din 1930 a produs o spărtură în partidul liberal. Partidul luase atitudine împotriva noului rege. Câţiva dintre membrii s'au declarat însă împotriva unei atari atitudini, grupându-se în jurul lui *George Brătianu,* fiul lui Ion I. Brătianu. Partidul a grupat toţi nemulţumiţii din partid, precum şi o serie de elemente noi, dovedind stabilitate şi energie. La alegerile din 1931 — 932 — 933 a obţinut în Camera deputaţilor 12 — 14 — 10 locuri. Aproape toate locurile obţinute sunt în România mică. In provinciile alipite, partidul a prins mai puţin.

Un singuratec este *C. Argetoianu,* care a colaborat la guvernare cu generalul Averescu în 1920, cu Ion I. Brătianu în 1927 şi cu N. Iorga în 1931. Abia după 1931, când prin legea conversiunii datoriilor agricole a început rezolvarea unei probleme mari, a reuşit să strângă un grup mai numeros de oameni în jurul lui. La alegerile din Decemvrie 1933 a obţinut cinci locuri de deputaţi în judeţe de oameni îndatoraţi, uneori chiar minoritari.

Problema lichidării datoriilor agricole a avut drept urmare o sciziune în partidul naţional-ţărănesc. Acest partid s'a găsit în 1932 în faţa unei divergenţe grave: o parte dintre membrii partidului şi anume cei ce dominau în acel moment în guvern (grupul Mironescu — C. Angelescu) susţineau interesele bancare şi ale creditorilor, în timp ce altă parte a partidului susţinea intesesele debitorilor prin soluţia unei deprecieri monetare. In faţa imposibilităţii obţinerii unui succes (şedinţa Camerei dela 4 Octomvrie 1932), grupul al doilea condus de *Gr. Iunian* s'a retras, formând partidul radical-ţărănesc, care a dus o acţiune energică atât împotriva liberarilor, cât şi naţional-ţărăniştilor.

La alegerile din Decemvrie 1933 a obţinut şase locuri în Camera deputaţilor, cu 2,8 % din totalul voturilor.

Partidul naţional-ţărănesc a părăsit guvernarea (Noemvrie 1933) lăsând în sufletul fruntaşilor nemulţumiri ale unora împotriva altora. In special se ajunsese la o depărtare între vechii prieteni şi tovarăşi de luptă Iuliu Maniu şi Al. Vaida Voevod. Depărtarea s'a adâncit în opoziţie, justificată prin motive de tactică politică. Ea avea să isbucnească sub formă de dispută ideologică în Februarie 1935, cu prilejul discuţiunii programului naţional-ţărănist. Atunci s'au grupat în jurul lui *Al. Vaida Voevad* cei ce s'au raliat la lozinca sa de naţionalism „numerus valachicus"; gruparea a luat numele de *„Front Românesc"*, obţinând numeroase adeziuni şi în celelalte regiuni, deşi cadrele cele mai credincioase erau din Ardeal.

In Iunie 1929 s'a constituit sub preşedinţia lui *Grigore Filipescu* „Liga Vlad Ţepeş", ca o reacţiune împotriva partidelor politice existente. După câtăva vreme, în

Noemvrie 1931, Liga s'a transformat în partid, cu numele de conservator, dar fără a avea răsunet în mase. Locurile obţinute în Parlament de partidul conservator au fost obţinute în cartel cu guvernele respective. Partidul a avut atitudini de curaj, declarându-se împotriva conversiunii datoriilor agricole şi mai târziu în mijlocul unei tăceri, aproape generală, pentru aplicarea sancţiunilor împotriva Italiei, cu prilejul expediţiei în Abisinia.

Mişcarea studenţească pornită în 1922 şi încadrată la început în „liga apărării naţionale creştine" simte nevoia să se emancipeze de tutela generaţiei bătrâne în urma discuţiunilor şi sciziunii ce a avut loc în ligă în 1927. La 24 Iunie 1927 ia fiinţă *„Legiunea Arhanghelul Mihail"*, sub conducerea lui *Corneliu Zelea Codreanu*. Mişcarea continuă pe tăcute, trecând prin arestări în vara anului 1930, în urma încercării unui marş în Basarabia şi în Ianuarie 1931. Un moment hotărîtor în viaţa noii grupări, al cărei nume devine şi rămâne *„Garda de Fier"*, este alegerea parţială din August 1931 din judeţul Neamţ când învinge toate celelalte partide. Reacţiunea vechilor partide ameninţate în existenţa lor se manifestă prin o serie de disolvări ce culminează în disolvarea mai strictă din Decemvrie 1933. Contra-reacţiunea este şi mai violentă: primul ministru Duca cade sub gloanţe în gara Sinaia (29 Decemvrie 1933). Intreaga gardă este disolvată şi risipită. Dar la proces (Aprilie 1934) sunt condamnaţi numai cei trei autori, pentru ceilalţi nefiind dovedită o complicitate. Presiunea asupra gărzii slăbeşte şi se poate reconstitui politiceşte sub numele de partidul *„Totul pentru Ţară"*.

„Garda de Fier" sau astăzi „Totul pentru Ţară" diferă de celelalte partide, întrucât este organizată după un sistem de cuiburi ce presupun o disciplină strictă quasi-militară; recrutarea membrilor se face după norme deosebite, solicitanţii fiind supuşi unor condiţii speciale şi unui stagiu. Organizarea grupării apare astfel paralelă partidelor totalitare din apus: fasciştilor din Italia şi naţional-socialiştilor din Germania.

In România trăieşte 28,1 % populaţie minoritară. După recensământul din 29 De-Decemvrie 1930, sunt 7,9 % Unguri, 4,1 % Germani, 4 % Evrei, 3,2 % Ruteni. Ceilalţi minoritari sunt în număr mai redus şi de un nivel cultural mai puţin ridicat. Singure populaţiile minoritare citate mai sus au constituit partide politice.

Partidul Maghiar are un centru important: secuimea strânsă în josul izvorului Oltului între două şiruri paralele de munţi. În cele trei judeţe ale secuimii: Ciuc, Trei-Scaune şi Odorhei, partidului maghiar obţine peste 50 % din voturi, dată fiind masa compactă minoritară. Alte centre de viaţă maghiară, unde partidul maghiar obţine peste 20 % din voturi sunt judeţul Mureş (cu centrul cultural şi administrativ pe care ungurii l'au vrut centru de maghiarizare, Târgu-Mureş) şi la graniţa, ungară, Satu-Mare şi Sălaj.

Răspândirea *partidului german* este greu de definit întrucât acest partid a mers la toate alegerile (cu excepţia alegerilor liberale din 1927) în cartel cu guvernul. Numai în 1927 germanii au mers în cartel cu maghiarii, constituind un bloc minoritar. Totuşi, urmând rezultatul acestor alegeri şi comparându-l cu rezultatul recensământului din 1930, se poate observa că germanii constituie o minoritate foarte risipită, ruptă în mai multe bucăţele: saşi la Braşov, Sibiu, Năsăud şi Târnave; şvabi în Banat (ajungând la 31,3 % din populaţia urbană a Banatului); Austriaci rămaşi în Bucovina; colonii în Basarabia, lângă Cetatea-Albă. Conştiinţa de naţie este însă puternică, din multiplele bucăţi cu origini şi soartă istorică deosebită au reuşit să facă — fiindu-le în ajutor şi redeşteptarea

energiei germane, prin hitlerism — un partid unitar cu conştiinţă comună.

Evreii, ce reprezintă 13,6% din totalul populaţiei urbane a ţării, după datele recensământului din 1930, sunt concentraţi în special în nordul ţării, unde formează o populaţie rămasă în obiceiurile şi tradiţiile ei vechi, inasimilabilă (spre deosebire de „asimiliştii" dela Bucureşti), trăind în idealuri deosebite de cele ale populaţiei autohtone. Sunt 23,1% în mediul urban al Moldovei, 26,8% în mediul urban al Basarabiei şi ajung până la 30% în oraşele Bucovinei. În aceste regiuni s'a format un partid evreesc, cu coloratură naţionalistă sionistă, ce a luat la alegerile din 1931 şi 1932 câteva locuri de deputat în judeţele Cernăuţi, Storojineţ, Hotin, Soroca şi Maramureş.

III. *Alegerile din ziua de 20 Decemvrie 1937.* Consultarea politică recentă a naţiunii a schimbat faţa de până acum a a vieţii politice româneşti: un guvern a căzut în alegeri! Se spunea că în România, guvernul nu poate decât să biruiască în alegeri. Nu se aveau în vedere o serie de factori noi: sporirea conştiinţei cetăţeneşti, precum şi evidenţierea faptului că votul înseamnă unica forţă politică, mai cu seamă în mâna celor săraci. Faţă de convocarea tot mai rară a Parlamentului, votul este singura formă a manifestării nemulţumirii masselor şi ia un caracter plebiscitar, devenind răspunsul naţiunii la întrebarea dacă se continuă politica de până acum sau este necesar un ritm nou.

Rezultatul alegerilor din ziua de 20 Decemarie 1937 a fost următorul:

1. Partidul	Naţional-Liberal	1.103.353	sau	35,92 %
2. „	Naţional-Ţărănesc	626.612	„	20,40 %
3. „	Totul pentru Ţară	478.368	„	15,58 %
4. „	Naţional-Creştin	281.167	„	9,15 %
5. „	Maghiar	136.139	„	4,43 %
6. „	Naţional-Liberal (G. Brătianu)	119.361	„	3,89 %
7. „	Ţărănist-Radical	69.198	„	2,25 %
8. „	Agrar	52.101	„	1,70 %
9. „	Evreesc	43.681	„	1,42 %
10. „	Poporului German	43.412	„	1,42 %
11. „	Social Democrat	28.840	„	0,94 %
12. „	Poporului	25.567	„	0,83 %
13. „	Frontul Muncii	6.986	„	0,23 %
14. „	53 alte grupări şi liste independente	11.145	„	0,36 %
	Total	3.026.140	„	98,52 %
Bnletine anulate la despuierea scrutinului		45.555	„	1,48 %
	Totalul votanţilor	3.071.695	„	100,— %

În tabloul de mai sus (Nr. 1) se vede repartiţia voturilor principalelor partide pe judeţe. În afară de cauze locale, au avut importanţă atitudini şi stări de spirit generale, care au imprimat dela Bucureşti, o campanie electorală cu lozinci unitare. *Cartelul guvernamental* a obţinut cu puţin sub 36% din voturi. Cauza eşecului a fost lipsa de informaţie reală: cartelul fusese alcătuit fără analiza aportului fiecărui component. Într'adevăr, cartelul a fost compus din liberali, frontul românesc, gruparea N. Iorga, germani şi ruteni. Dar aportul frontului românesc fusese supra evaluat, căci voturile obţinute la alegerile judeţene din vara anului 1937 erau în mare parte voturile date de „Totul pentru Ţară" (v. vol. „Circulările căpitanului, pag. 131); N. Iorga n'avea aport electoral; cât despre germani şi ruteni trec printr'o criză politică adâncă. Partidele lor tradiţionale ce făcuseră cartel cu guvernul liberal erau înlăturate din simpatia conaţionalilor de alte grupări noi, mai dina-

mice, cu alte idealurl, ce au depus liste separate (germanii), sau au votat cu opoziţia (rutenii). Din cauza supraevaluării acestor aporturi şi din cauza subevaluării opoziţiei guvernul liberal n'a obţinut cota de 40%, ce-i putea da dreptul la prima electorală prevăzută de legea electorală din 1926, decât în Moldova (42,3%) şi în Dobrogea (45,6%), care este cea mai guvernamentală provincie, din cauza posibilităţii exercitării presiunii electorale în Dobrogea nouă. În România mică obţin cu puţin sub 40%, dar în provinciile alipite scad la 30% în Transilvania, 27% în Banat şi 26% în Bucovina.

Pentru a examina mai precis forţa *partidului liberal*, trebue să eliminăm „zestrea guvenamentală": voturile celor intimidaţi, voturile smulse, precum şi voturile guvernamentalilor („eu nu votez niciodată contra guvernului", spunea cetăţeanul turmentat) precum şi — negativ — voturile celor ce ar fi votat contra guvernului şi au fost împiedecaţi de a veni la vot.

Deşi pentru acest fapt lipsesc posibilităţi de calcul, totuşi ingerinţa se poate evalua După socoteli provizorii, credem că voturile ce constituesc zestrea guvernului sunt în jurul a 500.000 voturi, adică aproximativ a şasea parte din numărul total (16—17%) Proporţia guvernului liberal trebue astfel scăzută dela 35,92% la 20%.

Din aceste rezultate reese că partidul liberal este foarte puternic în câteva judeţe unde are electori de seamă (Dr. C. Angelescu la Buzău, I. Manolescu-Strunga la Roman M. Negură la Vaslui). În tot restul României mici sunt tari între altele la Gorj (G. Tătărescu), Bacău (M. Cancicov), Iaşi (V. Iamandi). Slăbiciunile sunt rare şi explicabile prin frământările din sânul organizaţiilor (Argeş, Prahova, Covurlui). În Basarabia mijlocie şi de Sud sunt tari (I. Inculeţ), în Basarabia de Nord slabi, (populaţie minoritară multă iar românii votează cu antisemiţii). În Transilvania lucrurile se schimbă. Voturile dela Sibiu sunt datorate cartelului cu saşii (aici rămaşi guvernamentali), iar la Odorhei, Maramureş, judeţe cu populaţie săracă, ingerinţa e uşoară.

În general, partidul liberal a arătat o răspândire mijlocie, ce a fost urmarea unei politici de prosperitate, care a folosit în plin masselor comerciale şi industriale, massele agricole şi funcţionăreşti fiind izbite prin urcarea preţurilor, care a anihilat sporul veniturilor. Politica agricolă, anunţată prin manifestul către ţară din Noemvrie 1937, era astfel bine venită, dar venea prea târziu.

Partidul Naţional-Ţărănesc a avut o repartiţie mai regnicoloră decât partidul liberal. În timp ce liberalii au avut nouă judeţe cu totul slabe, la naţional-ţărănişti au fost numai patru foarte slabe, dintre care două sunt judeţe din secuime. Cea mai mare proporţie de voturi a fost obţinută în Bucovina: 25,4%, unde a strâns şi voturi minoritare, în special rutene, apoi Muntenia şi Dobrogea, unde a avut aceiaşi proporţie: 24,3%. Urmează Transilvania, şi cel mai slab procent îl dă Moldova (15,3%), unde, ca şi în Basarabia, naţional-ţărăniştii sunt întrecuţi de naţional-creştini. Partidul are două centre importante: judeţele de deal din Muntenia, unde domină I. Mihalache şi regiunea din Ardeal ce cuprinde basinul Someşului, împreună cu munţii Apuseni, unde domină Iuliu Maniu. Al treilea centru ce apare pe hartă mărginind Marea Neagră este datorat existenţii unor conducători, ce s'au ocupat de nevoile judeţului şi ale localnicilor. (T. Iacobescu la Cetatea-Albă, M. Ghelmegeanu la Ismail, N. Georgescu-Tulcea la Tulcea şi V. Lepădatu la Constanţa).

„Totul pentru ţară" a fost marea surpriză a ultimelor alegeri. Nu numai că a luat aproape 500.000 voturi în toată ţara (15,58%), dar în o serie de judeţe s'a aşezat în fruntea numărului de voturi, răsturnând calculele electorilor încercaţi: la Arad, la Neamţ,

Tabloul 1. — Repartiţia pe judeţe a voturilor obţinute de principalele partide în Decemvrie 1937

(1)	Total (2)	Liberali (3)	Naţ.-Ţărăn. (4)	Totul p. Ţară (5)	Naţ.-Creştin (6)
		38,7%	*23,6%*	*16,1%*	*7,0%*
Oltenia	296.459	114.666	70.028	47.856	20.676
Dolj	94.236	30.797	17.040	22.105	7.919
Gorj	41.909	20.077	6.149	8.324	2.507
Mehedinţi	56.645	21.634	15.510	5.493	7.552
Romanaţi	54.616	23.203	14.399	6.367	1.835
Vâlcea	49.053	18.955	16.928	5.567	863
		38,9%	*24,3%*	*18,0%*	*6,3%*
Muntenia	674.360	262.476	163.799	121.205	44.760
Argeş	47.301	12.242	21.102	6.127	3.329
Brăila	36.799	13.148	7.697	9.420	822
Buzău	43.069	25.513	6.658	5.727	2.870
Dâmboviţa	57.229	25.285	17.013	6.951	2.449
Ialomiţa	57.816	21.988	11.110	11.51·	5.314
Ilfov	57.887	26.833	11.948	7.934	2.216
Muscel	29.801	11 206	12.578	2.823	698
Olt	32.706	15.100	6.595	4.417	2.262
Prahova	80.640	23.278	23.350	18.724	3.798
R.-Sărat	34.728	16.665	4.374	9.415	1.309
Teleorman	74.063	25.239	15.264	12.385	12.774
Vlaşca	58.132	21.666	11.772	11.362	5.212
Bucureşti	64.189	24.313	14.338	14.402	1,707
		45,6%	*24,3%*	*14,1%*	*5,5%*
Dobrogea	122.741	55.929	29.816	17.270	6.781
Caliacra	22.484	16.055	2.366	2.218	402
Constanţa	45.335	19.245	12.074	6.815	2.785
Durostor	27.132	11.939	6.634	2.388	2.053
Tulcea	27.790	8.690	8.742	5.849	1.541
		42,3%	*15,3%*	*14,0%*	*17,1%*
Moldova	418.609	177.244	64.064	58.467	71.559
Bacău	44.001	20.475	4.412	3.770	9.800
Baia	29.307	9.082	4.942	3.131	9.983
Botoşani	41.451	15.909	7.352	1.529	11.455
Covurlui	32.532	9.276	4.495	11.689	1.301
Dorohoi	39.062	16.127	5.775	2.618	10.644
Fălciu	19.765	9.892	4.925	621	2.728
Iaşi	47.182	23.215	8.874	2.123	7.357
Neamţ	36.962	11.918	5.822	13.227	1.689
Putna	34.550	12.843	4.625	9.241	3.725
Roman	26.307	16.834	1.673	691	4.438
Tecuci	24.043	8.304	4.164	6.721	1.398
Tutova	20.455	10.565	3.216	2.634	2,559
Vaslui	22.992	12.804	3.789	472	4.482
		36,5%	*18,7%*	*5,0%*	*21,3%*
Basarabia	367.727	134.255	68.673	18.541	78.196
Bălţi	41.988	9.959	6.677	1.469	15.996

(1)	Total (2)	Liberali (3)	Naţ.-Ţărăn. (4)	Totul p. Ţară (5)	Naţ.-Creştin (6)	Maghiari (7)
Cahul	21.170	10.940	2.539	2.541	1 893	
Cetatea Albă	57.474	20.014	14.622	1.413	9.230	
Hotin	64.730	22.593	10.614	2.581	17.393	
Ismail	35.705	16.510	13.770	1.660	923	
Lăpuşna	32.839	13.190	5.660	1.187	8.001	
Orhei	29.320	12.307	2.536	1.399	6.713	
Soroca	49.538	12.762	7.864	4.170	11.064	
Tighina	34.963	15.980	4.491	2.121	6.983	
		26,0%	*25,4%*	*22,8%*	*9,3%*	
Bucovina	169.136	44.006	43.027	38.562	15.737	
Câmpulung	20.160	7.289	2.308	6.623	1.132	
Cernăuţi	58.481	12.639	21.5,2	10.998	2.173	
Rădăuţi	31.370	9.303	4.131	10.165	3.627	
Storojineţ	33.029	7.473	12.391	4.652	3.412	
Suceava	26.096	7.304	2.625	6.124	5.413	
		30,4%	*19,3%*	*14,8%*	*3,8%*	*16,9%*
Transilvania	568.975	173.055	109.623	84.345	21.411	96.134
Alba	39.810	10.869	11.235	8.443	974	3.231
Braşov	32.545	9.731	3.404	5.504	1.153	5.294
Ciuc	25.137	5.353	2.915	671	496	13.339
Cluj	45.308	12.165	12.099	4.607	1.299	9.450
Făgăraş	19.245	5.116	4.784	4.000	340	414
Hunedoara	63.036	21.037	13.734	15.838	1.404	3.081
Mureş	42.570	10.900	5.561	5.373	4.002	11.276
Năsăud	28.827	9.481	4.326	5.775	3.418	1.003
Odorhei	24.015	10.480	1.667	1.213	516	8 398
Sălaj	57.381	14.726	17.109	6.323	1.386	11.029
Sibiu	39.076	19.186	5.864	6.616	1.649	1.249
Someş	38.584	10.715	10.797	5.350	1.095	4.043
Târn. Mare	33.042	11.658	3.873	3.387	1.609	2.572
Târn. Mică	24.844	9.044	5.228	2 959	792	2.491
Trei Scaune	24.505	4.535	1.521	540	699	13.596
Turda	31.050	8.159	5.506	7.846	579	5.668
		26,7%	*15,8%*	*20,0%*	*5,5%*	*6,6%*
Banat	207.532	55.407	32.690	41.538	11.370	13.645
Caraş	44.512	12.330	10.761	9.114	2.299	603
Severin	53.940	11.811	9.162	11.697	3.774	2.461
Timiş Toront.	109.080	31.266	12.767	20.728	5.297	10.581
		32,6%	*18,2%*	*20,5%*	*4,3%*	*10,7%*
Crîş. Maram.	246.246	80.213	44.764	50.393	10.657	26.360
Arad	90.340	23.652	9.685	29.569	3.638	10.897
Bihor	83.547	32.089	17.762	12 210	1.490	8.309
Maramureş	26.532	10.815	5.871	4.658	1.028	905
Satu Mare	45.827	13.657	11.476	4.056	4.501	6.249
Trans.+Banat +Crîş. Maram.	1.022.753	308.675	187.077	176.276	43.438	136.139

la Covurlui. Înşirarea acestor judeţe, fără prea multe asemănări de natură socială sau economică (Arad industrial, Neamţ agricol şi Covurlui comercial) arată că altceva decât o revendicare economică a strâns voturile acestui partid. Prea puţin antisemitismul. Judeţele cu mulţi evrei şi unde românii sunt antisemiţi, au votat cu partidul naţional-creştin. „Totul pentru ţară" a fost puternic în judeţe româneşti, unde nemulţumirea este de alt soi: împotriva nedreptăţilor, afacerismului şi lichelismului, ce caracterizează viaţa noastră politică.

„Totul pentru ţară" a avut cele mai multe voturi în Bucovina (22,8%) şi Banatul dela graniţa apuseană, dela Arad la Severin, împreună cu vechile judeţe româneşti, Hunedoara şi Turda. În Muntenia, judeţele dela Dunăre au fost bune, dar mai bune cele din basinul de jos al Siretului (Putna, Tecuci, R.-Sărat). În Moldova şi mai ales în Basarabia a avut voturi puţine (14% şi 5%).

Partidul naţional creştin arată o repartizare deosebită de a celorlalte partide. Puternic în Basarabia (21,3%) şi Moldova (17,1%), unde vine în al doilea rând după partidul liberal, scade în toate celelalte provincii sub 10% (în Transilvania numai 3,8%). Judeţele unde obţiune peste 10% sunt numai trei în Transilvania şi Muntenia, iar numărul voturilor se explică prin faptul că acolo sunt conducători ce au păstrat contactul cu massele: Stan Ghiţescu la Teleorman, Tilică Ioanid la Mehedinţi şi Leon Scridon la Năsăud.

Partidul naţional-creştin apare astfel ca partidul antisemit, puternic în regiunile unde elementul românesc este exploatat de comerciantul şi intermediarul evreu.

Privind hărţile de repartiţie a partidului naţional-creştin şi a lui „Totul pentru ţară" se poate observa că aceste grupări se completează într'o măsură. Dar „Totul pentru ţară" este puternic în regiuni unde elementul evreesc nu este atât de numeros, ceeace ne îndritueşte să afirmăm că „Totul pentru ţară" este un partid de protestare împotriva politicianismului: „Totul pentru ţară" a strâns voturile tuturor răsvrătiţilor, din regiuni industriale, agricole bogate şi poate mai puţin din cele sărace. Sunt judeţele unde neamul românesc vrea să se ridice social şi întâlneşte opunerea ipocrită a păturii conducătoare, ce nu vrea să părăsească profiturile stăpânirii.

Voturile obţinute de celelalte partide româneşti nu au prea multă semnificaţie. *Partidul liberal-georgist*, este repartizat în toată ţara în jurul a 3—5% din voturi, voturile cele mai numeroase trecând peste 8% numai în judeţele Durostor şi Dolj, astfel că acest partid are în parte caracterul unui partid de guvernământ, fiind răspândit, deşi slab, în toată ţara.

Partidul radical-ţărănist a obţinut cu puţin peste 2% pe toată ţara. Numai în câteva judeţe unde avea tradiţie a mai avut câteva voturi: Soroca (moştenitorii lui C. Stere) şi Gorj (Gr. Iunian).

Repartizarea voturilor minoritare arată repartiţia reală şi dinamismul populaţiilor minoritare. Alegerile au dovedit că *partidul maghiar* deşi părea a fi minat de disensiuni, massele maghiare continuă să ţină la acest partid. A obţinut 4,43% din totalul voturilor, menţinându-se la nivelul alegerilor anterioare. Dar maghiarii formează în populaţia română un procent de 8% (recensământul din 1930), ceea ce înseamnă că totuşi nu toate voturile populaţiei maghiare merg la partidul maghiar.

Repartizarea geografică a partidului maghiar are multă semnificaţie. Ungurii formează în România un coridor: dela graniţa de nord (Satu-Mare-Sălaj) prin Cluj şi Târgu-Mureş în secuime. Acesta este rezultatul politicii conştiente de maghiarizare, de până la

1918, care a căutat să construiască o punte între cele două regiuni populate de unguri: regiunea Tisei şi secuimea. Regiunea Munţilor Apuseni, sudul Transilvaniei, precum şi întreg Banatul (abia 1,35 % la Caraş) n'au unguri. De asemeni regiunile sărace şi muntoase dela nord: Maramureşul şi Năsăudul.

Minoritatea germană a trecut printr'un conflict intern, reflex al crizei prin care a trecut Germania şi s'a rezolvat prin aderarea la naţional-socialism. O parte dintre germani au rămas în *partidul vechiu*, al bătrânilor (Roth) şi au mers în cartel cu guvernul liberal. Ceilalţi germani s'au grupat în *partidul poporului german* (Gust) ce a depus liste în toate judeţele în care erau germani şi chiar în România mică, la Bucureşti, Prahova şi Constanţa. Partidul poporului german a obţinut în toată ţara, 1,43 % din voturi, ceeace înseamnă că a strâns voturile majorităţii germanilor. În câteva centre a obţinut chiar un număr important de voturi: 17,3 % la Târnava-Mare, 12,5 % la Timiş-Torontal 10 % la Braşov. La Sibiu saşii au rămas guvernamentali, de asemeni germanii din Cernăuţi şi Cetatea Albă. Lucrătorii germani din industriile Caraşului au votat cu socialiştii.

Partidul evreesc a depus liste în 45 de judeţe. Acest partid este un partid sionist, ce consideră evreimea minoritate etnică, nu numai religioasă şi are voturile evreilor din provinciile alipite: Transilvania, Bucovina şi Basarabia. În Basarabia, în special, fenomenul este vizibil: românii votează cu partidele antisemite (în primul rând naţional-creştinii) iar Evreii sunt sionişti şi se consideră minoritari. Repartiţia geografică dovedeşte că cei mai mulţi sunt veniţi de peste graniţe prin infiltrări din Galţia sau Rusia şi formează straturi de infiltrare. Analiza voturilor dovedeşte adevărul opiniei ce domneşte în România cu privire la imigrarea evreească.

La alegerile din 20 Decemvrie 1937, numărul votanţilor a depăşit pentru întâia oară trei milioane. Într'un timp când se vorbeşte despre desinteresul şi desconsiderarea alegătorilor pentru viaţa politică, faptul alegerilor vine să desmintă teoria făurită meşteşugit de clasa conducătoare, că marea massă a naţiunii româneşti trebue înlăturată din viaţa politică.

Această teorie a fost alcătuită mai demult, cu o deosebită îndemânare. S'a pretins că noi, românii suntem nepregătiţi, în mare majoritate, pentru a ne da cu părerea în ce priveşte guvernarea ţării. Evident că aceasta înseamnă o „capitis diminutio" pentru naţia românească şi putea deschide drumul către o politică cu totul duşmană nouă, căci o asemenea naţie nu poate avea dreptul la o viaţă independentă şi poate nici drept la viaţă. Se mai invoca în sprijinul acestei teorii faptul că massa ţărănească votează cu partide ce nu pot da guverne viabile (naţional ţărănişti) sau votează cu partide ce luptă împotriva ordinei stabilite (Totul pentru ţară). Ca şi când viaţa politică a unei naţiuni şi a unei ţări trebuie să rămână ţărmurită într'un acelaş cadru pe vecie!

Dar sensul acestei politici era în acelaş timp, mai adânc şi mai meschin. O clasă conducătoare, ce şi-a menţinut existenţa nu prin sporirea productivităţii generale, ci prin exploatarea bogăţiilor Statului şi a muncii claselor producătoare, — nu vrea să părăsească conducerea Statului, căci fără această conducere pierde posibilitatea de profit fără muncă. Intre alte argumente, invoacă argumentul nepregătirii politice al celorlalţi.

Încă de acum o sută de ani, Eliade Rădulescu cerea în „Echilibrul între antiteze" (ed. 1916, I, pag. 252) „nu stăpânire ci guvern". Lozinca lui este actuală şi astăzi.

Împotriva afirmării nepregătirii şi dezinteresului, vom aduce câteva cifre: e vorba de sporirea numărului de votanţi dela alegere la alegere, în ultimul deceniu.

Tabloul 2. — Participarea la vot.

	Inscrişi	Votanţi	
Oltenia	370.878	296.459	*79,9%*
Dolj	117.000	94.236	*80,5*
Gorj	52.040	41.909	*80,5*
Mehedinţi	74.328	56.645	*76,2*
Romanaţi	65.032	54.616	*84,0*
Vâlcea	62.478	49.053	*78,5*
Muntenia	957.268	674.360	*70,4%*
Argeş	65.677	47.301	*72,0*
Brăila	49.881	36.799	*73,8*
Buzău	79.612	43.069	*54,1*
Dâmboviţa	76.832	57.229	*74,5*
Ialomiţa	70.485	57.816	*82,0*
Ilfov	91.574	57.887	*63,2*
Muscel	41.171	29.801	*72,4*
Olt	42.760	32.708	*76,5*
Prahova	127.872	80.640	*63,1*
R.-Sărat	44.032	34.728	*78,9*
Teleorman	89.887	74.063	*82,4*
Vlaşca	72.035	58.132	*80,7*
Bucureşti	105.450	64.189	*60,9*
Dobrogea	190.319	122.741	*64,5%*
Caliacra	39.547	22.484	*56,9*
Constanţa	60.617	45.335	*74,8*
Durostor	44.755	27.132	*60,6*
Tulcea	45.400	27.790	*61,2*
Moldova	593.387	418.609	*70,5%*
Bacău	65.649	44.001	*67,0*
Baia	38.433	29.307	*76,3*
Botoşani	52.906	41.451	*78,3*
Covurlui	50.375	32.532	*64,6*
Dorohoi	47.870	39.062	*81,6*
Fălciu	29.855	19.765	*66,2*
Iaşi	65.268	47.182	*72,3*
Neamţ	50.091	36.962	*73,8*
Putna	48.185	34.550	*71,7*
Roman	37.602	26.307	*70,0*
Tecuci	39.966	24.043	*60,2*
Tutova	31.923	20.455	*64,1*
Vaslui	35.264	22.992	*65,2*
Basarabia	712.091	367.727	*51,6%*
Bălţi	90.038	41.988	*46,6*
Cahul	48.396	21.170	*43,7*
Cetatea Albă	87.991	57.474	*65,3*
Hotin	100.226	64.730	*64,6*
Ismail	60.077	35.705	*59,4*
Lăpuşna	96.932	32.839	*33,9*
Orhei	70.209	29.320	*41,8*
Soroca	81.089	49.538	*61,1*
Tighina	77.113	34.963	*45,3*
Bucovina	239.862	169.136	*70,5%*
Câmpulung	28.156	20.160	*71,6*
Cernăuţi	80.313	58.481	*72,8*
Rădăuţi	46.350	31.370	*67,7*
Storojineţ	49.597	33.029	*66,6*
Suceava	35.446	26.096	*73,6*
Transilvania	923.515	568.975	*61,6%*
Alba	59.002	39.810	*67,5*
Braşov	59.652	32.545	*54,6*
Ciuc	45.352	25.137	*55,4*
Cluj	90.110	45.308	*50,3*
Făgăraş	27.059	19.245	*71,1*
Hunedoara	93.051	63.036	*67,7*
Mureş	81.454	42.570	*52,3*
Năsăud	40.152	28.827	*71,8*
Odorhei	38.071	24.015	*63,1*
Sălaj	92.472	57.381	*62,1*
Sibiu	58.833	39.076	*66,4*
Someş	61.476	38.584	*62,8*
Târnava Mare	43.990	33.042	*75,1*
Târnava Mică	41.087	24.844	*60,5*
Trei Scaune	38.634	24.505	*62,3*
Turda	53.120	31.050	*58,5*
Banat	276.761	207.532	*75,0%*
Caraş	61.500	44.512	*72,4*
Severin	69.953	53.940	*77,1*
Timiş	145.308	109.080	*75,1*
Crişana Maramureş	385.282	246.246	*63,9%*
Arad	126.865	90.340	*71,2*
Bihor	136.496	83.547	*61,2*
Maramureş	44.754	26.532	*59,3*
Satu-Mare	77.167	45.827	*59,4*
Total	4.649.163	3.071.875	*66,1%*

Numărul votanţilor dela 1926 încoace s'a ridicat la următoarele cifre (mii):

1926	2.623	
1927	2.763	(+140)
1928	2.841	(+ 78)
1931	2.927	(+ 86)
1932	2.987	(+ 80)
1933	2.978	(− 9)
1937	3.072	(+ 94)

Numărul votanţilor a fost în continuă creştere. Sporul anual este în medie de aproximativ 50.000 votanţi pe an. Lipsa de interes pentru politică nu apare nicăeri, participarea la viaţa politică se lărgeşte într'una.

Participarea la vot, adică procentul de alegători votanţi faţă de înscrişi în listele electorale, arată o evoluţie deosebită.

1926	75,0
1927	77,1
1928	77,4
1931	72,5
1932	70,8
1933	68,0
1937	66,1

Acest tablou arată o creştere a participării până la 1928 şi de atunci încoace o scădere, de unde ar urma o infirmare a enunţării de mai sus.

Explicaţia este complexă. Urmând cifrele participării pe judeţe, observăm deosebiri fundamentale. (Tabloul 2).

Participarea la vot în Oltenia şi chiar în Muntenia a fost enormă, ajungând aproape şi depăşind în unele judeţe 80 %, ceeace depăşeşte participările la vot din ţările apusene, cu tradiţie electorală şi conştiinţă cetăţenească. Participarea redusă la vot este urmarea presiunii. Nemaiputându-se exercita presiunea sub forma obligării alegătorilor de a vota cu guvernul, s'a încercat împiedecarea de a veni la vot, ceeace a reuşit în Basarabia şi în câteva regiuni unde nivelul cetăţenesc al populaţiei este scăzut.

Putem spune că alegerile din Decemvrie 1937 reprezintă un moment de răspântie în evoluţia politică a naţiunii româneşti. Viitorul va arăta toate feţele epocii noi pe care o inaugurează. Cele două fapte care decid prefacerea în curs a vieţii politice româneşti, însă, se conturează limpede de pe acum. Ele sunt: participarea conştientă a unor pături tot mai largi ale poporului la îndrumarea politică a neamului şi apariţia de elite politice noi, care concep conducerea neamului altminteri decât partidele ante şi postbelice.

C. ENESCU

Fig. 1.

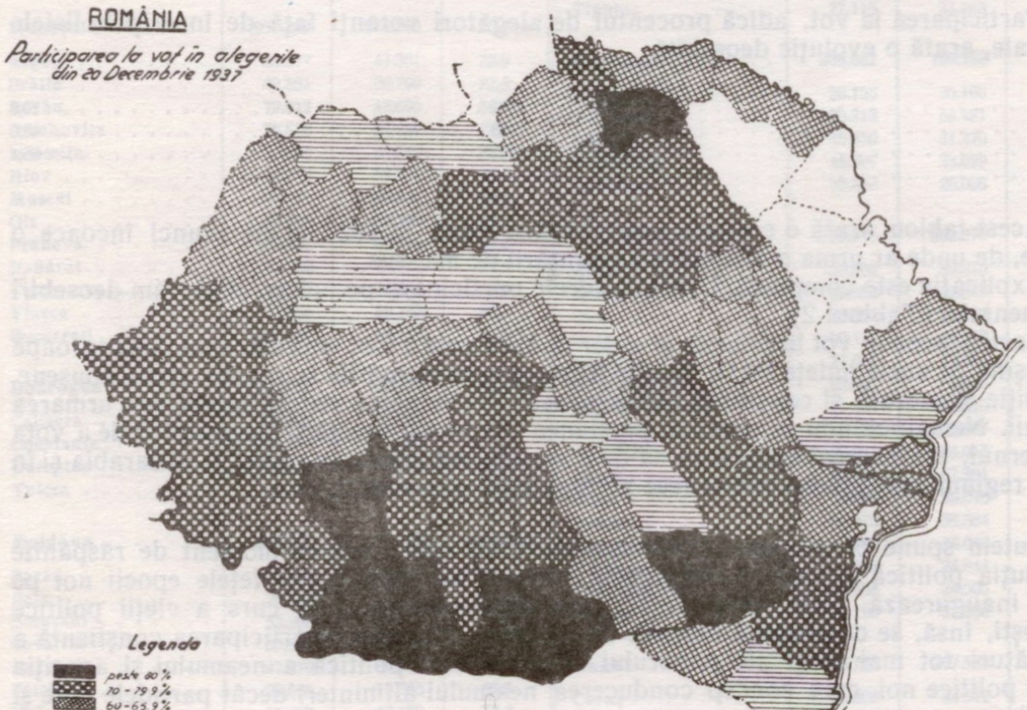

ROMÂNIA
Participarea la vot în alegerile din 20 Decembrie 1937
Legenda
peste 80%
70 - 79.9%
60-65.9%
50-55.9%
sub 50%

Fig. 2.

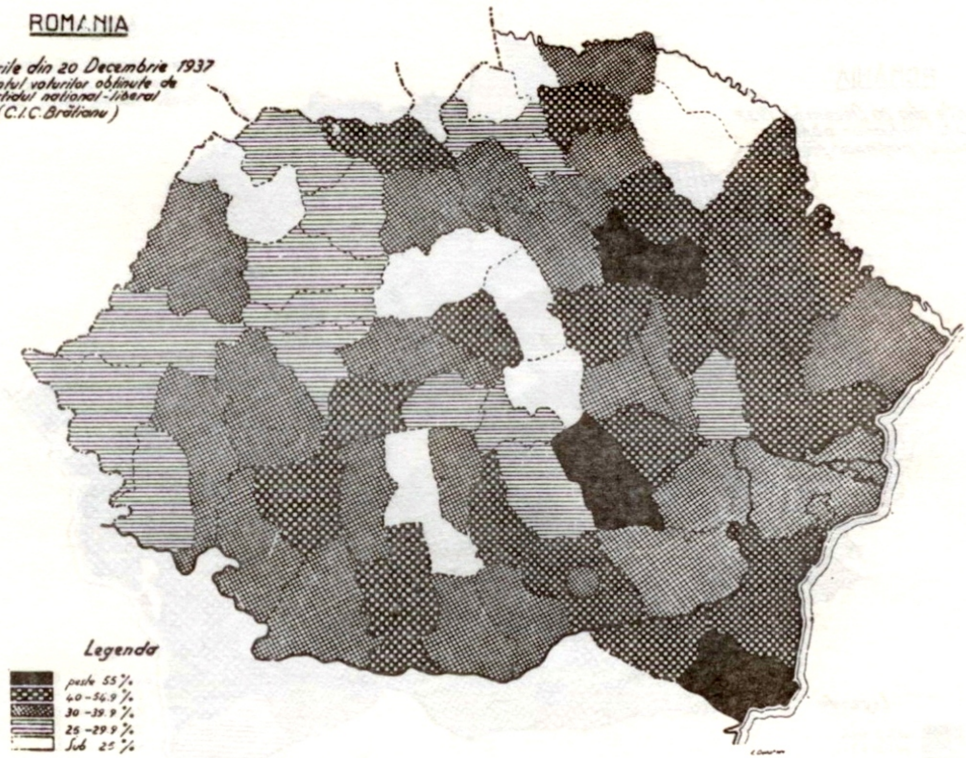

ROMANIA
Alegerile din 20 Decembrie 1937
Procentul voturilor obtinute de
partidul national-liberal
(C.I.C. Brătianu)
Legenda
peste 55 %
40 - 54.9 %
30 - 39.9 %
25 - 29.9 %
Sub 25 %

Fig. 3.

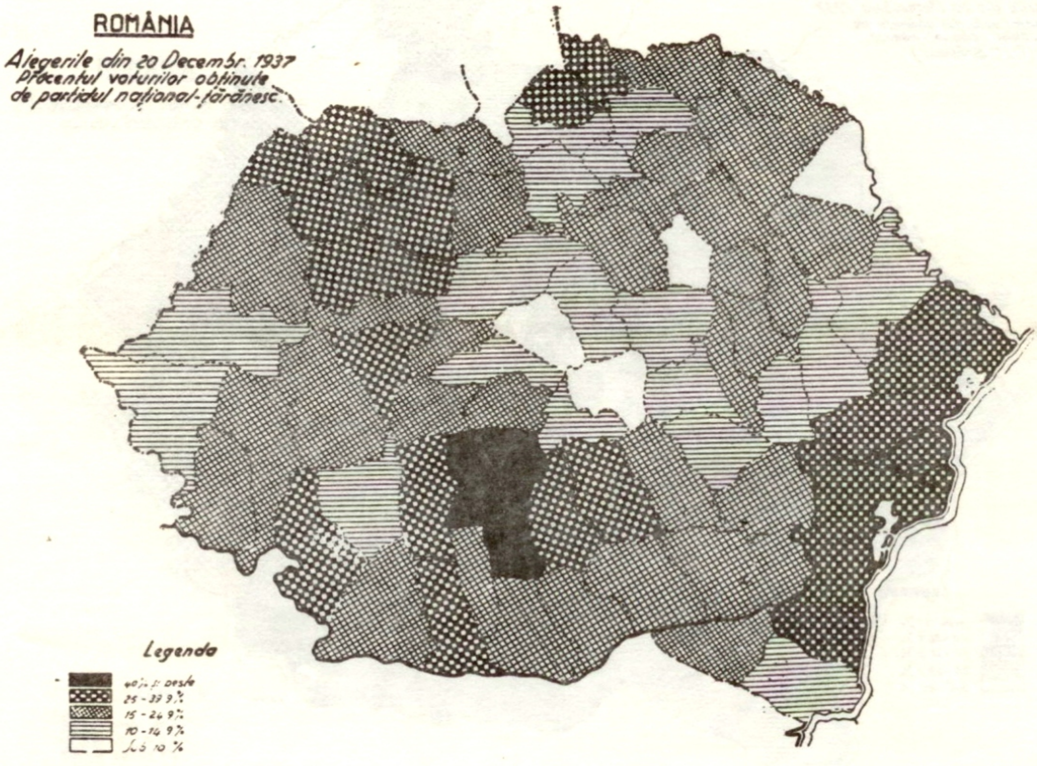

ROMÂNIA
Alegerile din 20 Decembr. 1937
Procentul voturilor obţinute
de partidul naţional-ţărănesc
Legenda
15 - 24 9%
10 - 14 9%
Sub 10 %

Fig. 4.

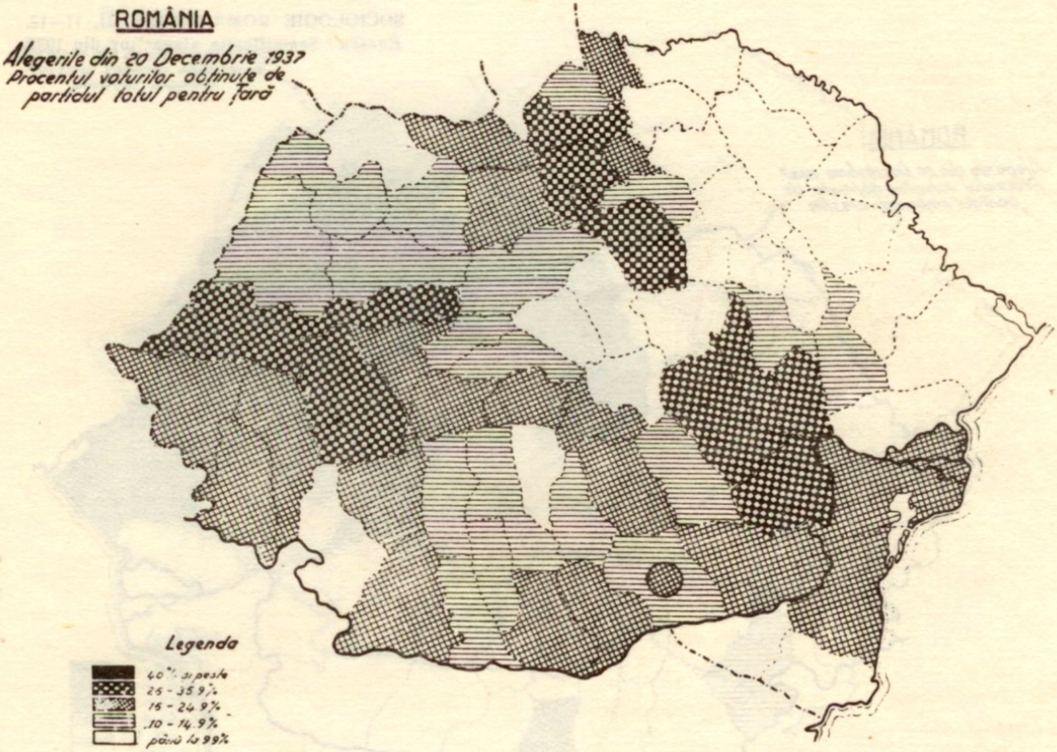

ROMÂNIA
Alegerile din 20 Decembrie 1937
Procentul voturilor obținute de
partidul totul pentru Țară
Legenda
40% și peste
25 - 35.9%
15 - 24.9%
10 - 14.9%
până la 9.9%

Fig. 5.

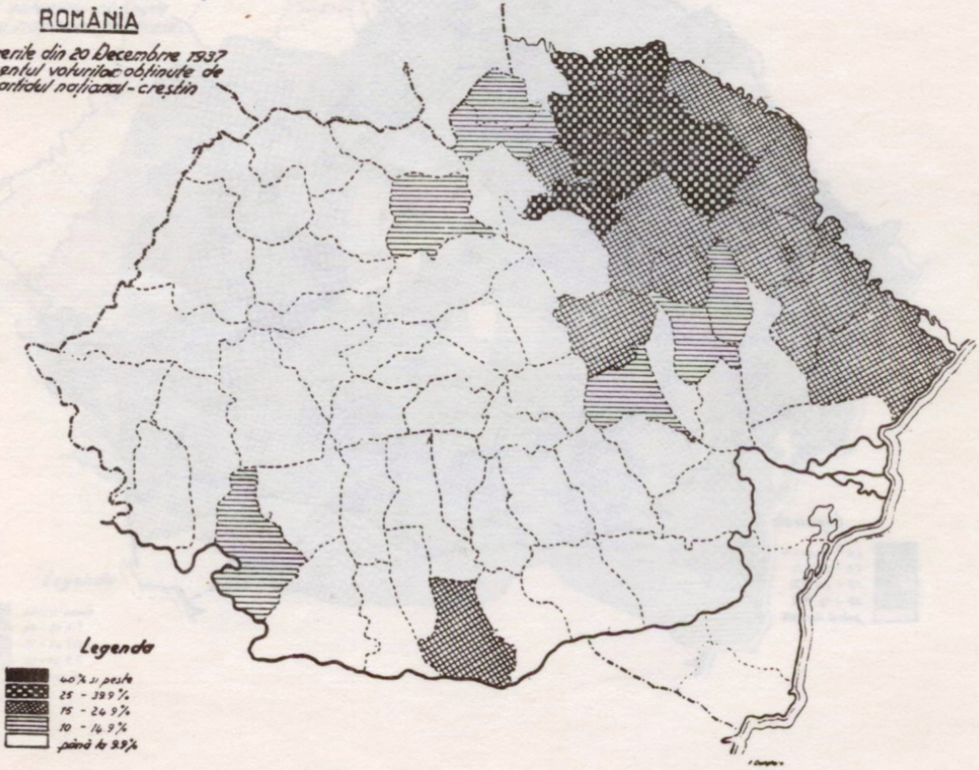

ROMÂNIA
·Alegerile din 20 Decembrie 1937
Procentul voturilor obţinute de
partidul naţional-creştin
Legenda
40% şi peste
25 - 39.9%
15 - 24.9%
10 - 14.9%
până la 9.9%

Fig. 6.

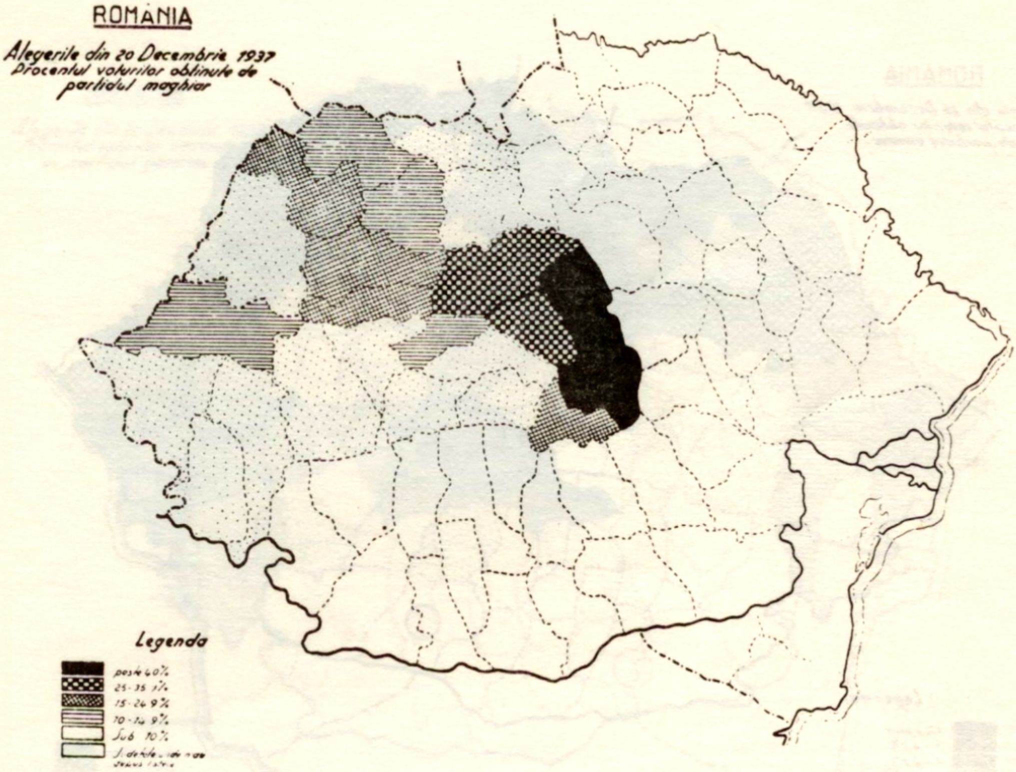

ROMÂNIA
Alegerile din 20 Decembrie 1937
Procentul voturilor obtinute de
partidul maghiar
Legenda
peste 40%
25-35 %
15-24 9%
10-14 9%
Sub 10%

Fig. 7.

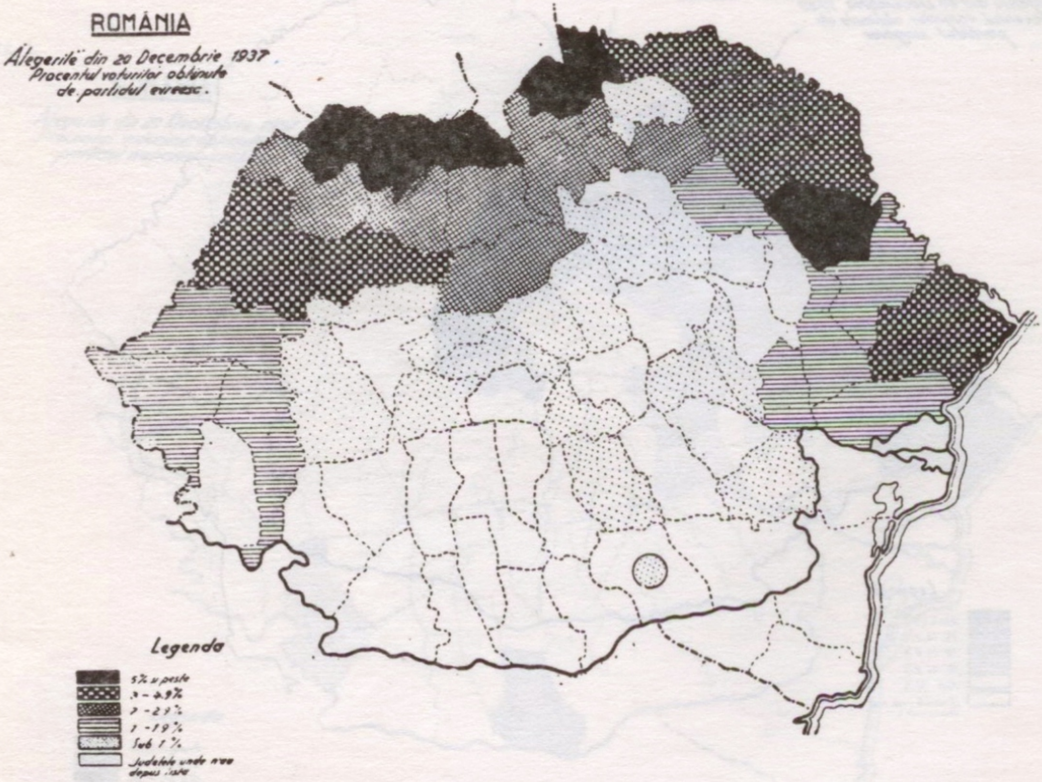
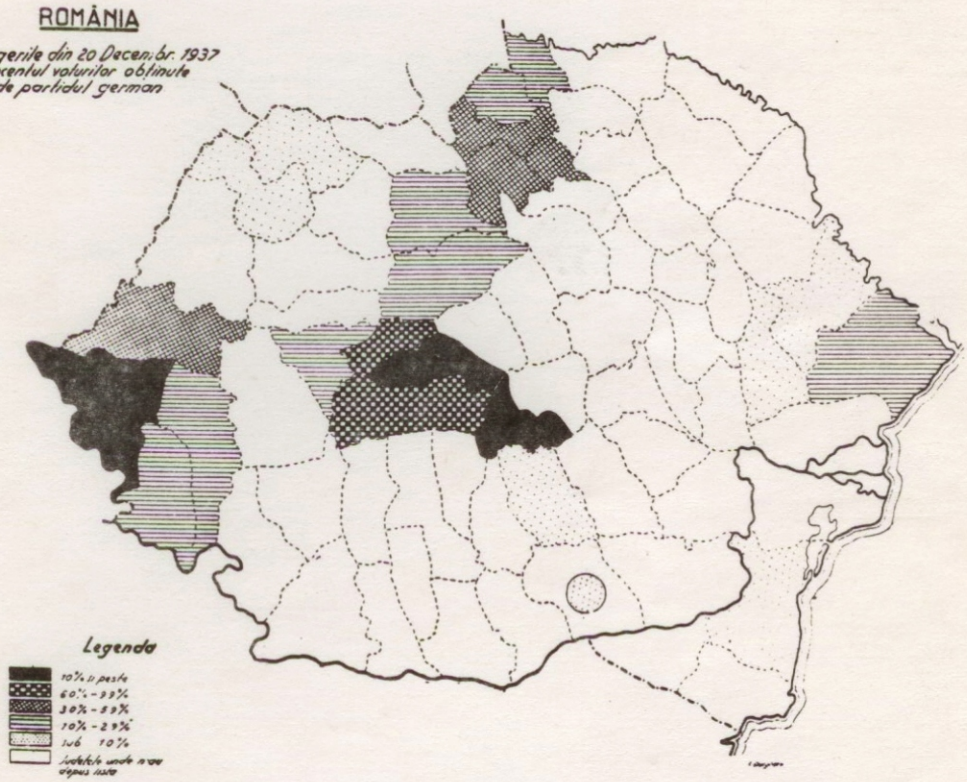

ROMÁNIA
Álegerile din 20 Decembrie 1937
Procentul voturilor obţinute
de partidul evreesc.
Legenda
5% și peste
3 – 4.9%
2 – 2.9%
1 – 1.9%
Sub 1 %
Judeţele unde n'au depus liste

Fig. 8.

ROMÂNIA
Alegerile din 20 Decembr. 1937
Procentul voturilor obținute
de partidul german
Legenda
10% și peste
60% - 99%
30% - 59%
10% - 29%
sub 10%
Județele unde n'au depus lista